



40

EL - MU'MIN / VJERNIK
OBJAVLJENA U MEKI* , IMA 85 AJETA**

Prenosi Ebu-Bekr el-Bezzar od Ebu-Hurejra, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /53/ "Ko prouči ajetul-kursiju i početak sure Ha-mim, bit će sačuvan u tom danu od svakog zla."

Neki iz prvih generacija (selef) prezirali su da se kaže: "El-Havamim" (za sure koje počinju sa HA -MIM), radije su govorili "Âli ha mim". Abdullah ibn Mesud, r.a., rekao je: "Sure koje počinju sa 'ha-mim' ukras su Kur'ana", a Ibn-Abbas, r.a., kaže: "Sve ima svoju bit, a srž Kur'ana su Âli ha-mim."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ١ نَزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ٢ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ
 ٣ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهَ الْمَصِيرِ ٤

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
"Ha-mim." /1/ "Objavljivanje Knjige od Allaha je Silnoga, Sveznajućeg", /2/ "Koji oprašta grijeh i prima pokajanje, Koji strahovito kažnjava i obilno nagrađuje; drugog boga osim Njega nema, Njemu se sve vraća." /3/

Riječ je o isprekidanim harfovima o kojima je bilo riječi na početku sure El-Bekare.¹⁵ Bilježi Ebu-Davud od Mahleba ibn Ebi-Safre, koji kaže: "Pričao mi je onaj ko je čuo Allahova Poslanika, s.a.v.s., gdje kaže: /54/ 'Ako zanoćite večeras, recite: Ha mim la jun sarun - hamim, oni neće biti potpomognuti.'" A ovaj je sened autentičan.

I riječi Uzvišenog: **"Objavljivanje Knjige od Allaha je Silnoga, Sveznajućeg"**, tj. objavljivanje Kur'ana od Allaha je, neizmjerne Sile i Znanja. I ništa ne može obuhvatiti Njegovu veličinu i od Njega se zrno gorušice ne može sakriti, pa makar bilo potpuno prekriveno. I riječi Uzvišenog: **"Koji oprašta grijeh i prima pokajanja..."**, tj. oprostić će prošle grijeh, prima pokajanja u budućnosti onom ko se pokaje Njemu i pokaže svoju poniznost pred Njim. I riječi Uzvišenog **"...Koji strahovito kažnjava..."**, tj. za

one koji prekorače mjeru i budu uporni u grijehu. Ovaj je ajet kao riječi Njegove:

"Kaži robovima Mojim da sam Ja, zaista, Onaj Koji prašta, i da sam milostiv, ali da je i kazna Moja odista bolna kazna." /15: 49/ Vrlo se često ova dva opisa uporedo spominju na mnogo mjesta u Kur'anu, da bi čovjek ostao pri nadi i strahu. I riječi Uzvišenog: **"...i obilno nagrađuje..."** Ibn-Abbas, r.a., kaže: "On je vlasnik obilnog dobra." To znači da On daje dobro Svojim robovima, dajući im blagodati obilato, i ni za jednu blagodat nisu Mu se u stanju odužiti (zahvaliti). **"...i ako biste Allahove blagodati brojali, ne biste ih nabrojali..." (14:34)** Riječi Onog uzvišene veličine: **"drugog boga osim Njega nema..."**, tj. nema istinskog božanstva na Zemlji niti na nebesima, osim Njega. **"Njemu se sve vraća"**, tj. povratak i svako će biti nagrađen onako kako je radio.

"...i On brzo račun svodi." /13:41/ Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Jezida ibn el-'Esamma, koji kaže: "Bio je neki čovjek u Šamu, jak, snažan, koji je stalno dolazio kod Omera ibn el-Hattaba, r.a., a zatim je prestao dolaziti. Omer je upitao: 'Šta je s tim i tim', pa su mu odgovorili da se ponovo odao alkoholu. I pozvao je Omer svog pisara i rekao mu da piše: "Od Omera Ibnul-Hattaba tom i tom. Neka je na tebe mir. Ja se zahvaljujem Allahu za tebe, nema boga osim Njega, Koji oprašta grijeh i prima pokajanje, Koji strahovito kažnjava i obilno nagrađuje. Drugog boga osim Njega nema, Njemu se sve vraća." A zatim je rekao svojim prijateljima: "Molite Allaha za svoga brata da se srcem pokaje i da mu Allah oprost." Pa pošto je stiglo pismo od Omera, r.a., u ruke čovjeka, počeo ga je čitati i stalno ponavljati.

"...Koji prašta grijeh i prima pokajanje, Koji strahovito kažnjava. Upozorava me na Njegovu kaznu i obećava mi da će mi oprostiti." U rivajetu Ebu-Neima kaže se: "To je sam sebi ponavljao dok nije zaplakao, a zatim je odbacio alkohol, i to iskreno." Pošto je došla vijest o njemu do Omera, r.a., rekao je: "Ovako činite kada vidite svoga brata da je posnuo: uspravite ga i učvrstite, i molite Allaha da mu primi pokajanje, i nemojte biti šejtanovi pomoćnici protiv njega."

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُوكَ تَقَابُهِمْ فِي الْبِلَادِ ٤
 كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْرَابُ مِنْ بَدْرِهِمْ وَهُمْ كُلُّ أُمَّةٍ
 بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَدُوا بِالبَطْلِ لِيُذْخِرُوا بِهِ الْحَقُّ فَأَخَذْتُهُمْ
 فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ٥ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا
 أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ٦

"O Allahovim ajetima raspravljaju samo oni koji ne vjeruju, pa neka te ne obmanjuje to što se oni po svijetu kreću." /4/ "I Nuhov je

* Objavljena poslije sure Ez - Zumer.

** Ajeti 56. i 57. objavljeni su u Medini.

¹⁵ Najispravnije tumačenje ovih pojedinačnih konsonanata, uopće, jeste da se kaže: "Allah najbolje zna šta je želio njima!"

narod prije njih poricao, a i skupine poslije njega. Svaki narod nastojao je domoci se svoga poslanika, i raspravljao je na neistini da njome Istinu uništi, pa sam ga Ja kažnjavao - a kakva je bila kazna Moja!"/5/ "I tako će se riječ Gospodara tvoga ispuniti da će oni koji nisu htjeli vjerovati - stanovnici u Vatri biti."/6/

Uzvišeni kaže: Neće odbiti Istinu i raspravljati o njoj nakon jasnih dokaza: "...samo oni koji ne vjeruju", tj. oni koji poriču Allahove ajete. "...pa neka te ne obmanjuje to što se oni po svijetu kreću", tj. radi ovosvjetskog bogatstva, blagodati i njegova sjaja. Kao što kaže Uzvišeni:

"Mi im dajemo da kratko uživaju, a onda ćemo ih natjerati u patnju neizdrživu." /31:24/ A zatim Allah tješi Svog vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., zbog toga što ga je njegov narod utjerivao u laž, a zaista su vjerovjesnici prije njega, neka je na njih Allahov blagoslov i mir, utjerivani u laž od njihovih naroda i nisu imali uz sebe pristalica, osim malog broja. I kaže: **"I Nuhov je narod prije njih poricao..."**, a on je bio prvi Allahov poslanik koga je Allah poslao da spriječi obožavanje kipova.

"...a i skupine urotničke poslije njega", tj. iz svih naroda.

"Svaki narod nastojao je domoci se svoga poslanika...", tj. nastojali su ga ubiti na bilo koji način. Među njima ima i onih koji su ubili svoga poslanika; "i raspravljao je na neistini da njome Istinu uništi...", tj. donosili su sumnje da bi potisnuli jasnu istinu. Ebu-Kasim et-Taberani prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., koji kaže da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: /55/ "Ko pomogne neistinu da bi njome potisnuo Istinu, izišao je iz Allahove zaštite i jamstva Njegova Poslanika, s.a.v.s." I riječi Uzvišenog: **"Pa sam ga Ja kažnjavao"**, tj. uništio sam ih zbog njihovih grijeha. **"A kakva je bila kazna Moja!"**, tj. bila je žestoka i bolna. I riječi Uzvišenog:

"I tako će se riječ Gospodara tvoga ispuniti da će oni koji nisu htjeli vjerovati - stanovnici u Vatri biti", tj. kao što se ostvarila prijatna kaznom za nevjernike prošlih naroda, isto tako će se obistinuti kazna, i to je preče, za one koji budu poricali tebe. A Uzvišeni Allah najbolje zna.

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ
مَجْدَ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ
كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ
عَذَابَ الْجَحِيمِ ۝ رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ
صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَرْوَاحِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝
وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقَى السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝

"Oni koji nose Arš i oni koji su oko njega, slave i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Nj, i mole se da budu oprosteni grijesi vjernicima: 'Gospodaru naš, Ti sve obuhvaćaš milošću i znanjem; zato oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u vatri!"/7/ "Gospodaru naš, uvedi ih u edenske vrtove koje si im obećao, i pretke njihove, i žene njihove, i potomstvo njihovo - one koji su bili dobri; Ti si, uistinu, silan i mudar."/8/ "I sačuvaj ih posljedica loših djela, jer, koga Ti toga dana poštediš posljedica loših djela - Ti si mu se smilovao, a to će, zaista, veliki uspjeh biti!"/9/

Obavještava Uzvišeni o melekima bliskim Njemu, koji nose Arš, i melekima oko Arša koji slave, veličaju i zahvaljuju svome Gospodaru. Uporedo ga veličaju, odbacujući od Njega sve nedostatke, i zahvaljuju Mu, potvrđujući svojstva zahvale. **"... i vjeruju u Njega..."**, tj. skrušeno i ponizno, **"...i traže da budu oprosteni grijesi vjernicima..."**, svim stanovnicima Zemlje koji vjeruju u nevideno. Allah je odredio meleke koji su Mu bliski da mole za vjernike u odsustvu. U Muslimovom Sahihu stoji: /56/ "Kada moli musliman za svoga brata u odsutnosti, meleki izgovaraju "amin" na tu dovu i kažu: 'I tebi bilo kao što moliš za njega.'" Šehr ibn Havš, r.a., kaže: "Nosioci Arša su osmerica: četverica među njima govore: 'Da si slavljen samo Ti, o Bože, Tebi pripada svaka hvala na blagosti nakon Tvoga znanja', a četverica govore: 'Da si slavljen samo Ti, o Bože, a Tebi pripada svaka hvala na Tvom praštanju poslije Tvoje svemoći', i zato traže oprosta za one koji vjeruju:

"Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem", tj. Tvoja je milost veća od njihovih grešaka i grijeha. Tvoje znanje obuhvaća sva njihova djela i riječi:

"Zato oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj put...", tj. oprosti onim koji rade loša djela ako se pokaju iskreno i prekinu s griješenjem, i budu slijedili ono što im narediš, i budu se klonili onog što im zabraniš.

"...i sačuvaj ih patnje u Vatri", tj. udalji ih od žestoke i bolne kazne u Vatri.

"**Gospodaru naš, uvedi ih u edenske vrtove, koje si im obećao, i pretke njihove, i žene njihove, i potomstvo njihovo...**", tj. sastavi njih i njihove, kako bi bili radosni zbog boravka u susjednim stanovima. I riječi Uzvišenog: "**Ti si uistinu Silan i Mudar**", tj. Kome se ništa suprotstaviti ne može, niti Ga pobijediti. Ti si mudar u Svojim riječima i djelima, u Tvom propisivanju i Tvojoj moći. "**I sačuvaj ih posljedica loših djela...**", tj. od činjenica tih djela, i loših posljedica (kazne) za one koji su ih uradili.

"...jer, koga Ti toga dana sačuvaš posljedica loših djela", tj. na budućem svijetu, "**Ti si mu se smilovao**", tj. bio si dobar prema njemu i spasio ga od kazne, "**...a to će, zaista, veliki uspjeh biti.**"

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا ينادونَ لَمَقَّتْ لَهِ الْكِبْرُ مِنَ مَقْتِكُمْ
 أَنْفُسِكُمْ إِذْ نَدَعُونَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾ قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا
 أَلَمْ نَكُنْ مِنْ سَابِقِينَ وَأَحْيَيْتَنَا أَشْتَبَيْنَ فَأَعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى الْخُرُوجِ
 مِنْ سَبِيلٍ ﴿١١﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ
 تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ﴿١٢﴾ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنزِلُ لَكُمْ
 مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ ﴿١٣﴾ فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ
 الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾

"**Onima koji nisu vjerovali doviknut će se: 'Allahov prezir prema vama kad ste, pozivani da vjerujete, ostali nevjernici - bio je, doista, veći od vašeg prezira sada prema sebi.'**" /10/ "**Gospodaru naš' - reci će oni - 'dva puta si nas usmrtio i dva puta si nas oživio; mi priznajemo grijehе naše, pa ima li za izlazak puta kakva?'**" /11/ "**To vam je zato što niste vjerovali kad se obožavao Allah Jedini, a vjerovali ste ako bi Mu se neko drugi smatrao jednakim! Presuda pripada jedino Allahu, Uzvišenom i Velikom.**" /12/ "**On vam pokazuje znamenja Svoja i spušta vam opskrbu s neba, a pouku će prihvatiti samo onaj koji se Njemu obraća.**" /13/ "**Molite se zato Allahu, iskreno Mu ispovijedajući vjeru - pa makar to nevjernicima bilo mrsko!**" /14/

Obavještava Uzvišeni da će kafiri, pošto se sretnu sa kaznom koju neće niko izbjeći, prezirati, mrziti sami sebe zbog djela koja su radili i zbog kojih su ušli u Džehennem. Meleki će im govoriti da je prezir Uzvišenog Allaha prema vama na dunjaluku, dok vas je pozivao u iman - a vi ste to odbijali - bio još žešći od vašeg prezira danas prema samim sebi.

"**Gospodaru naš' - reci će oni - 'dva puta si nas usmrtio i dva puta si nas oživio...'**", kao što su riječi Uzvišenog:

"**Kako možete da ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili ništa, pa vam je On život dao. On će, zaista, učiniti i da pomrete i poslje će vas oživiti, a onda ćete se Njemu vratiti.**" /2:28/ Ibn-Mes'ud, r.a., kaže: "Ajet znači da će kafiri tražiti povratak dok budu stajali pred Allahom, dž.š., na mjestu svođenja računa na budućem svijetu. I neće dobiti odgovor jer Allah, dž.š., zasigurno zna da kada bi ih povratio, bili bi isti kao što su i ranije - nevjernici." Ovo liči na riječi Uzvišenog:

"...a kada bi i bili povraćeni, opet bi nastavili raditi ono što im je bilo zabranjeno, jer oni su doista lažljivci." /6:28/ I pošto su rekli: "Gospodaru naš' - reci će oni - 'dva puta si nas usmrtio i dva puta si nas oživio.'" U ovom ajetu pitali su lijepim pitanjem i rekli su: "O Gospodaru naš, Tvoja je moć velika. Ti si nas oživio nakon što smo bili mrtvi, zatim si nas usmrtio, a zatim oživio. Ti si moćan, i mi smo priznali svoje grijehе, mi smo bili silnici sami sebi na dunjaluku.

"**Pa ima li za izlazak puta kakva?**", tj. pa hoćeš li uslišiti naše molbe za povratak na dunjaluk, Ti si, zaista, moćan to učiniti, da bismo radili suprotno od onog što smo radili, pa ako bismo se ponovno vratili na ono na čemu smo bili, mi ne bismo, uistinu, bili nasilnici." Pa im je odgovoreno da nema puta za tako nešto, a zatim je pojašnjen razlog zabrane, jer vaša narav ne prihvaća istinu, naprotiv, odbijate je i nijećete je. I zato kaže Uzvišeni:

"**To vam je zato što niste vjerovali kad se obožavao Allah Jedini, a vjerovali ste ako bi Mu se neko drugi smatrao jednakim!**" tj. vi ste takvi, pa i kad biste se vratili na dunjaluk, kao što kaže Uzvišeni: "**...a kada bi i bili povraćeni, opet bi nastavili raditi ono što im je bilo zabranjeno, jer oni su doista lažljivci.**" /6:28/ I riječi Uzvišenog:

"**Presuda pripada jedino Allahu, Uzvišenom i Velikom**", tj. On je pravedni Sudija, Koji ne čini nepravdu, i upućuje koga hoće a u zabludi ostavlja koga hoće, smiluje se kome hoće a kažnjava koga hoće, nema boga osim Njega. I riječi Uzvišenog: "**On vam pokazuje znamenja Svoja**", tj. pokazuje Svoju moć Svojim stvorenjima u onom što vide u Njegovim stvorenjima, na nebu i na Zemlji. To su veličanstveni znakovi koji upućuju na savršenstvo Stvoritelja njihovog, Koji je sve oblikovao i formirao.

"**I spušta vam opskrbu s neba**", a to je kiša pomoću koje rastu usjevi i plodovi, i ono što se opaža čulima, različitih okusa, oblika i boje. A voda je jedna, sa velikom moći je sve to stvorio različitim. "**...a pouku će prihvatiti**", tj. uzet će ta znamenja kao dokaz veličine Stvoritelja. "**...samo onaj koji se Njemu obraća**", tj. to je onaj ko je dalekovidan

(pаметan) i koji se vraća Allahu, dž.š. I riječi Uzvišenog:

"Molite se zato Allahu iskreno Mu ispovijedajući vjeru (din) - pa makar to nevjernicima bilo mrsko...", tj. budite iskreni u obožavanju Allaha, dž.š., i radite suprotno od onog što rade mnogobošci. U sahih hadisu stoji od Abdullaha ibn ez-Zubejra, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /57/ Po završetku pet propisanih namaza učio ovu dovu: "Nema boga osim Allaha, jednog i jedinog, On nema ortaka, Njemu pripada vlast i Njemu pripada hvala, On je nad svima moćan, nema snage ni moći osim u Allaha, nema boga osim Allaha, i ne obožavamo nikoga osim Njega. Njemu pripada svaka blagodät, sve dobrote, Njemu pripada lijepa hvala, nema boga osim Allaha, iskazujem Mu čistu vjeru, pa makar to prezirali nevjernici."

Od Ebu-Hurejrea, r.a., od Vjerovjesnika, s.a.v.s., kaže: /58/ "Pozivajte Allaha, Blagoslovljenog i Uzvišenog, uvjereni u uslišavanje svoje dove. I znajte da Uzvišeni Allah neće uslišati dovu onog čije je srce nemarno."

رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يَأْتِي
الرُّوحَ مِنْ أَمْرِ وَعَلَىٰ مِنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿١٥﴾ يَوْمَهُمْ
بَسُرُونَ ۗ لَا يُخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنَ الْمَلِكِ ۗ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ
﴿١٦﴾ الْيَوْمَ نُحْزِنُ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۗ لَظَلِمَ الْيَوْمَ ۗ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ﴿١٧﴾

"On je najuzvišenijih svojstava, Gospodar Arša Koji šalje Džibrila iz odredbe Svoje, - kome hoće od robova Svojih, da upozori na Dan susreta međusobnog", /15/ "na Dan kada će se oni pojaviti, kada Allahu neće o njima ništa skriveno biti." "Kome vlast pripada Danas? Allahu, Jedinom nad svime nadmoćnom." /16/ "Svaki će čovjek toga Dana prema zasluži kažnjen ili nagrađen biti; toga Dana neće biti nepravde! Allah će, zaista, brzo obračunati." /17/

Obavještava Uzvišeni o Njegovoj veličini i gordosti i uzdignuću Njegova Arša velikog, koji se uzvisuje nad svim Njegovim stvorenjima kao plafon. Kao što kaže Uzvišeni:

"Da to Allah, Gospodar nebesa, ne učini, k Njemu se penju meleki i Džibril u danu koji pedeset hiljada godina traje." /70:3,4/ I riječi Uzvišenog: "...Koji šalje objavu iz odredbe Svoje kome hoće od robova...", kao što su riječi Uzvišenog:

"Donosi ga povjerljivi Džibril, na srce tvoje, da opominješ." /26:193,194/ I zato kaže Uzvišeni:

"Da upozori na Dan susreta međusobnog", tj. na Dan suđenja upozorava Allah, dž.š., Svoje robove. I svako ko radi srest će se sa svojim djelima, bila ona dobra ili loša. I riječi Uzvišenog:

"Na Dan kada će se oni pojaviti, kada Allahu neće o njima ništa skriveno biti." Bit će svi vidljivi, ništa ih neće sakriti i svi će biti obuhvaćeni Njegovim znanjem. i riječi Uzvišenog i Slavljenog:

"Kome vlast pripada Danas?" - "Allahu, Jedinom, nad svime Nadmoćnom!", tj. On je jedini Koji će nadvisiti sve, i svim će vladati. I riječi Uzvišenog:

"Svaki će čovjek toga Dana prema zasluži kažnjen ili nagrađen biti; toga Dana neće biti nepravde! Allah će, zaista, brzo obračunavati." Obavještava nas Uzvišeni o Svojoj pravdi među Njegovim stvorenjima, da se neće nanijeti zuluma koliko jedno zrno gorušice od dobra niti od zla. Naprotiv, nagradit će za jedno dobro deseterostruko, a za loše će kazniti samo jedanput. I zato kaže Tebareke Ve Teala: **"Danas neće biti nepravde..."**, kao što stoji u sahih hadisu od Ebu-Zerra, r.a., koji prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a on prenosi od Njegova Gospodara, dž.š., da je rekao: /59/ "O Moji robovi, Ja sam zabranio nasilje samom Sebi i učinio sam vam ga zabranjenim među vama i nemojte jedni drugima činiti nasilje. O robovi Moji, to su zaista vaša djela, bilježiti ću ih vama, a zatim ću vam ih predočiti, pa ko nađe dobro neka se zahvali Allahu, Uzvišenom i Blagoslovljenom, a ko nađe drugačije - pa neka ne kori nikog osim sebe." I riječi Uzvišenog:

"Allah će, zaista, brzo obračunati", tj. obračunat će se sa svim stvorenjima kao što bi se obračunao sa jednom osobom. Kao što kaže Uzvišeni:

"Stvoriti sve vas i sve vas oživiti isto je kao i stvoriti i oživiti jednog čovjeka", i kaže Uzvišeni:

"I naređenje je Naše samo jedna riječ - sve bude u tren oka." /54:50/

وَأَنْذَرُهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظِيمِينَ
مَا لَظَلِمَ لِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٌ بِطَاعٍ ﴿١٨﴾ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا
تُمَخِّصُ الصُّدُورُ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ ۗ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ ۗ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾

"I upozori ih na Bliski dan, kada će srce do grkljana doprijeti i poprijeciti se, kada nevjernici ni prisna prijatelja ni posrednika neće imati koji će uslišan biti." /18/ "On zna poglede koji kriomice u ono što je zabranjeno gledaju, a i ono što grudi kriju"; /19/ "Allah će po pravdi presuditi, a oni kojima se pored Njega klanjaju - neće ni po čemu suditi. Allah, zaista sve čuje i sve vidi." /20/

Bliski dan (Jevmul-Azife) jedno je od imena Sudnjeg dana. To je ime dobio po tome što se bliži njegovo vrijeme, kao što kaže Uzvišeni:

"Ljudima se bliži čas polaganja računa njihova." I riječi Uzvišenog i Blagoslovljenog: **"Kada će srca do grkljana doprijeti i popriječiti se."** Katade kaže: "Kada se srca popriječe u grkljanima od straha, pa ne izlaze niti se vraćaju na svoje mjesto." A riječ "kazimin", tj. (šutjet će) neće govoriti niko osim sa Njegovom dozvolom.

"Na dan kada Džibril i meleki budu u redovima poredani, kada će samo onaj kome Svemilosni dozvoli govoriti, a istinu će reći."/78:38/ i riječi Uzvišenog:

"Kada nevjernici ni prisna prijatelja ni posrednika neće imati koji će uslišan biti", tj. oni koji budu učinili nasilje sebi tako što su Allahu, dž.š., pripisivali druga neće imati nikoga bliskog među njima koji bi im mogao koristiti niti zagovornika koji bi se zauzeo za njih, naprotiv, sve veze sa bilo kakvim dobrom će se pokidati. I riječi Uzvišenog:

"On zna poglede koji kriomice u ono što je zabranjeno gledaju, a i ono što grudi kriju", obavještava Uzvišeni o Svom savršenom i potpunom znanju, koje obuhvaća sve, kako bi ljudi bili oprezni u pogledu Njegovog znanja o njima i da bi se stidjeli Allaha, dž.š., bojali Ga se i čuvali, kao oni koji znaju da ih On vidi. Zaista Uzvišeni zna oko koje gleda u haram, pa makar ono izgledalo pošteno, i zna ono što skrivaju prsa. I kaže Uzvišeni: **"Allah će po pravdi presuditi"**, tj. suditi će pravedno.

"...a oni koji, pored Njega, obožavaju", tj. od idola, kumira i božanstava, **"Neće ni po čemu suditi"**, tj. neće posjedovati ništa, niti će po čemu suditi; **"Allah, zaista, sve čuje i sve vidi"**, tj. čuje riječi Svojih stvorenja, vidi ih, pa upućuje koga hoće, a ostavlja u zabludi koga hoće, i On je pravedni sudija u svemu tome.

* **أَوَلَيْسَ رُؤُوفًا**

الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ

أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْآرِضِ فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا

كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٢١﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ

بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَآخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٢﴾

"Zašto oni ne putuju po svijetu, pa da vide kakav je kraj bio onih prije njih? Bili su od njih moćniji i više tragova su na Zemlji ostavili, ali ih je Allah, zbog grijehova njihovih, kaznio i nije im bilo od Allahove kazne zaštitnika."/21/ "Allah ih je kaznio zato što su poricali jasne dokaze koje su im poslanici njihovi donosili; On je, zaista, Moćan, On strahovito kažnjava."/22/

Kaže Uzvišeni: **"Zašto oni ne putuju"**, tj. ovi nevjernici,

"Po svijetu, pa da vide kakav je kraj bio onih prije njih?", onih naroda koji su nijekali svoje vjerovjesnike, a.s., i šta su dobili kao kaznu za to iako su bili silniji od ovih. **"I više su tragova na Zemlji ostavili"**, i mnoga velika zdanja. I pored takve snage i velike moći Allah ih je kaznio zbog njihovog grijeha.

"I nije im bilo od Allahove kazne zaštitnika", tj. nije ih čuvao niko od Allahove kazne. **"Allah ih je kaznio zato što su poricali jasne dokaze koje su im poslanici njihovi donosili"**, tj. oni nisu vjerovali i poricali su usprkos jasnim dokazima i argumentima. **"I Allah ih kaznio"**, tj. uništio ih je i razbio, a sve kafire čeka isto.

"On je zaista moćan, On strahovito kažnjava", tj. Njegova je kazna žestoka, nesnošljiva i bolna. Da nas Uzvišeni, Blagoslovljeni, sačuva od nje!

وَلَقَدْ

أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهٰمٰنَ

وَقَارُونَ فَقَالُوا سِحْرٌ كَذٰبٌ ﴿٢٤﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْبَحْرُ مِنْ عِنْدِنَا

قَالُوا أَآتٰتُ لَوْ آتٰتِ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ وَاسْتَجِيؤُا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ

الْكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلٰلٍ ﴿٢٥﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذُرُوئِي أَقْتُلْ مُوسَىٰ

وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظٰهَرَ فِي الْأَرْضِ

الْفِسَادَ ﴿٢٦﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كَلِّ مُتَكَبِّرٍ

لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾

"Mi smo poslali Musaa sa znamenjima Našim i dokazom jasnim"/23/ "Faraonu i Hamanu i Karunu, ali su oni rekli: 'Čarobnjak i lažov!"/24/ "A kada im je on donio istinu od Nas, rekli su: 'Ubijajte mušku djecu onih koji s njime vjeruju, a ostavljajte u životu njihovu žensku djecu!' - Ali, spletke su nevjernika uvijek uzaludne."/25/ "Pustite vi meni' - reče Faraon - 'da ubijem Musaa, a on neka traži pomoć od Gospodara svoga, jer se bojim da vam on vjeru vašu ne izmijeni ili da u zemlji nered ne izazove."/26/ "Musa reče: 'Molim Gospodara svoga i Gospodara vašeg da me zaštiti od svakog oholog koji ne vjeruje u Dan u kome će se račun polagati!"/27/

Tješeći Svoga poslanika, Muhammeda, a.s., i donoseći mu radosnu vijest, Allah, dž.š., govoreći o tome kako ga je njegov narod lažnim smatrao, kaže da njemu pripada lijep završetak i pomoć na dunjaluku i na ahiretu, kao što je pomagao Musaa,

a.s., i poslao ga sa jasnim znakovima, i zato kaže Uzvišeni:

"...sa znamenjima Našim i dokazom jasnim." Riječ "sultan" znači dokaz i argument **"Faraonu"**, a to je koptski kralj u Egiptu, **"i Hamanu"** - to je njegov ministar, **"i Karunu"** - najbogatiji čovjek u njegovom vremenu. **"Ali su oni rekli: 'Čarobnjak i lažov!'"**, tj. smatrali su ga lažovom i optužili ga da je luđak i čarobnjak.

"A kada im je došao s Istinom od Nas", tj. kad im je došao s dokazom koji upućuje na njegovo poslanstvo njima, **"Rekli su: 'Ubijajte mušku djecu onih koji s njime vjeruju.'"'** Ovo je druga naredba za ubijanje muškaraca Benu-Israila, a što se tiče prve, bila je zbog bojazni za dolazak Musaa, a.s., ili zbog poniženja ovog naroda i umanjnja njihovog broja, a druga naredba bila je zbog toga što su Musaa, a.s., smatrali lošim znakom za njih i zato su rekli:

"Zlostavljeni smo prije nego što si nam došao, a i nakon što si nam došao!" I riječi Uzvišenog:

"Ali spletke nevjernika uvijek su uzaludne", tj. njihove spletke su propale.

"'Pustite vi meni' - reče Faraon - 'da ubijem Musaa, a on neka traži pomoć od Gospodara svoga'", tj. ne prezam od toga, a to je krajnji stepen nevjerstva, i poricanja, prkosa i tvrdoglavosti. I riječi Uzvišenog:

"Jer se bojim da vam on vjeru vašu ne izmijeni, ili da u zemlji nered ne izazove", tj. Faraon se boji da ne zavede Musa, a.s., ljude i da im ne promijeni vjeru, kao što to kaže primjer: Postao je Faraon opominjač i savjetnik, sažaljiv prema ljudima zbog Musaa, a.s.

"Musa reče: 'Ja sam se zaklonio kod Gospodara svoga i vašega od svakog oholog, koji ne vjeruje u Dan u kome će se račun polagati'", tj. pošto su do njega dospjele riječi Faraona.

"'Pustite vi meni' - reče Faraon - 'da ubijem Musaa.'"' Musa, a.s., rekao je: "Zaklonio sam se i našao zaštitu kod Allaha." I zato je rekao:

"Ja sam se zaklonio kod Gospodara svoga i vašega". U hadisu od Ebu- Musaa, r.a., kaže se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada se bojava nekog, govorio: "O Allahu, mi Ti se utječemo od njihova zla i od Tebe tražimo zaštitu." (Allahume inna neuzu bike min u šururihim ve nedreu bike fi nuhu rihim.)

وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ
إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ
رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ
بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ﴿٢٨﴾ يَقُولُ لَكُمْ
الْمَلِكُ الْيَوْمَ ظَهْرِيْنَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا
قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٢٩﴾

"A jedan čovjek, vjernik, iz porodice Faraonove, koji je krio vjerovanje svoje, reče: 'Zar da ubijete čovjeka zato što govori: 'Gospodar moj je Allah!', a donio vam je jasne dokaze od Gospodara vašeg? Ako je lažov, njegova će laž njemu nauditi, a ako govori istinu, onda će vas stići bar nešto od onoga čime vam prijeti; zaista Allah neće ukazati na Pravi put onome koji u zlu pretjeruje i koji mnogo laže.'" /28/ "O narode moj, danas vama pripada vlast i vi dominirate u zemlji, pa ko će nas odbraniti od Allahove kazne ako nas ona stigne? A Faraon reče: 'Savjetujem vam samo ono što mislim, a na pravi put ću vas samo ja izvesti.'" /29/

Poznato je da je ovaj čovjek vjernik bio Kopt iz porodice Faraonove, a nije bio Israeličanin. Ibn-Abbas, r.a., kaže: "Nije niko vjerovao iz porodice Faraonove, osim ovog čovjeka i žene Faraonove, a taj je čovjek onaj koji je rekao:

'O Musa, glavešine se dogovaraju da te ubiju' /28:20/. On je skrivao svoju vjeru od svog naroda i nije je pokazivao osim u ovom danu kada je Faraon rekao:

"Pustite vi meni da ubijem Musaa", i spopala je čovjeka srdžba u ime Uzvišenog, kao što to stoji u hadisu: /60/ "Najveći je džihad reći istinu pred vladarom tiraninom." I nema veličanstvenije riječi od ove koju je rekao Faraonu:

"Zar da ubijete čovjeka zato što govori: 'Gospodar moj je Allah', a donio vam je jasne dokaze od Gospodara vašeg", tj. kako možete ubiti čovjeka samo zato što govori: "Moj Gospodar je Allah", a predočio vam je dokaz za dokazom o potvrdi onog s čim je došao od Istine. A zatim je nastavio raspravljati i kaže:

"Ako je lažov, njegova će laž njemu nauditi, a ako govori istinu, onda će vas stići bar nešto od onoga čime vam prijeti." Znači, ako vam nije pokazao istinitost svojih riječi, pametno je da ga ostavite i da ga ne uznemiravate. A ako je lažac, pa Allah će ga kazniti na dunjaluku i ahiretu; ako bude istinu govorio a vi ga budete zlostavljali, zadesit će vas dio kazne kojom vam prijeti na dunjaluku i ahiretu. I tako nas obavještava Allah, dž.š., o Musau, a.s., i da je

tražio od Faraona i njegova naroda blagost i razumijevanje, u riječima Uzvišenog:

"Još davno prije njih Mi smo Faraonov narod u iskušenje stavili, kada im je došao plemeniti poslanik." "Ispunite prema meni ono što ste dužni, o Allahovi robovi, jer ja sam vam poslanik pouzdani. I ne uzdižite se iznad Allaha, ja vam donosim dokaz očevidni, i ja se obraćam i svom i vašem Gospodaru da me ne kamenujete. A ako mi ne vjerujete onda me na miru ostavite." /44:17-21/ Isto je tako rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s., Kurejšijama, da ga ostave da poziva Allahove robove Uzvišenom Allahu, da se ne ponašaju loše, i da održavaju rodbinske veze između njega i njih tako što će se sustegnuti od zlostavljanja. Rekao je Uzvišeni Allah:

"Reci: 'Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu osim pažnje rodbinske'"/42:23/, tj. da me ne zlostavljate, pa između vas i mene su rodbinstvo, i da me ostavite na miru u pogledu obraćanja ljudima. Primirje sklopljeno na Hudejbiji počivalo je na ovome, i bila je to očita pobjeda. I riječi Uzvišenog:

"Jer Allah neće ukazati na Pravi put onome koji u zlu pretjeruje i koji mnogo laže", tj. kada bi bio onaj koji vas poziva Allahu od onih koji pretjeruju i koji mnogo lažu, ne bi ga Allah uputio i usmjerio na ovo što vidite u pravilnosti njegovog poziva i djela i ispravnosti njegovog programa (puta). Zatim je rekao vjernik, upozoravajući svoj narod da bi im Allah mogao uskratiti blagodati i sručiti na njih Svoju osvetu:

"O narode moj, danas vama pripada vlast i vi dominirate u zemlji", tj. vama pripadaju vlast i počasti, i vaša je riječ izvršna (posljednja), te sve Njegove blagodati popratite sa zahvalom i priznanjem Njegova poslanika, i pripazite se Njegove kazne ako Ga zanijete.

"Pa ko će nas obraniti od Allahove kazne ako nas ona stegne?", tj. ništa vam neće koristiti ova vojska i odredi ako Allah htjedne kazniti nas. Faraon odgovara na ovo na što ga upozorava ovaj upućeni čovjek - vjernik: **"Savjetujem vam ono samo što mislim"**, tj. savjetujem ja vama samo ono što želim samom sebi. Faraon je slagao jer je sigurno znao ispravnost i tačnost Musaove poslaničke misije, kao što su to riječi Uzvišenog:

"I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita." /27:14/

I Njegove riječi:

"A na Pravi ću vas put samo ja izvesti", tj. na put Istine i Upute. I ovdje je slagao, također, i u tom je obmanuo svoj narod. U hadisu stoji: /61/ "Neće umrijeti ni jedan vođa na dan kad umre, a bude varao svoje pristalice, a da će osjetiti dženetskog mirisa, a njegov se miris prostire na rastojanju od petsto godina." Allah upućuje na ono što je tačno.

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْرَابِ ﴿٢٠﴾
 مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نوحٍ وَعَادٍ وَمُؤَدِّ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ بِرَبِّدُ ظَلَمَاءَ
 الْعِبَادِ ﴿٢١﴾ وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ﴿٢٢﴾ يَوْمَ تُؤَلُّونَ مِنْ دُبُرِهِمْ
 مَا كُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ جَاءَكَ
 يُوسُفُ مِنْ قَبْلِ الْبَيْتِ فَمَا زَلَّمْ فِي شَيْءٍ مِمَّا جَاءَكَ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ
 قُلْتُمْ لَنْ نَبْعَثَ اللَّهَ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ
 مُرْتَابٌ ﴿٢٤﴾ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ وَيُحَدِّثُونَ سُحُبًا مُنْهَمَةً كُبُرًا
 مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ
 مُنْكَرٍ كِبَارٍ ﴿٢٥﴾

"A onda, onaj koji je vjerovao reče: 'O narode moj, bojim se da i vas ne stigne ono što je stiglo narode koji su se protiv poslanika bili urotili', /30/ 'kao što je to bilo sa Nuhovim narodom, i Adom i Semudom, i onima poslije njih. - A Allah nije nepravedan prema robovima Svojim.'/31/ 'O narode moj, plašim se šta će biti s vama na Dan kada jedni druge budete dozivali', /32/ 'na Dan kada budete okrenutih leđa uzimali, kada vas od Allaha niko neće moći zaštititi. A onoga koga Allah u zabludu stavi, tome nema uputitelja.'/33/ 'Jusuf vam je, još davno, donio jasne dokaze, ali vi ste stalno sumnjali u ono šta vam je donio. A kad je on umro, vi ste rekli: 'Allah više neće poslije njega poslati poslanika!' Eto, tako Allah stavlja u zabludu svakog ko u zlu pretjeruje i sumnja", /34/ 'one koji o Allahovim znamenjima raspravljaju, iako im nikakav dokaz nije došao. Veoma je prezreno raspravljanje kod Allaha i kod onih koji vjeruju - Tako Allah pečati srce svakog silnika.'/35/

Reče vjernik iz porodice Faraonove: **"O narode moj, bojim se da i vas ne stigne ono što je stiglo narode koji su se protiv poslanika bili urotili"**, kao što se desilo sa Nuhovim narodom, Adovim i Semudovim, i drugim poslije njih. Zadesila ih je Allahova kazna i niko od njih nije je mogao spriječiti.

"A Allah nije nepravedan prema robovima Svojim", tj. razlog njihova uništenja jeste poricanje i nepriznavanje Njegovih poslanika, a.s. A zatim kaže:

"O narode moj, plašim se šta će biti s vama na dan kada jedni druge budete dozivali." To znači, na Sudnjem danu ljudi će se međusobno dozivati zbog užasa koji će ih zadesiti. Ima mišljenja (da ovo znači) da će se međusobno dozivati

stanovnici Dženneta a, također, i stanovnici Džehennema. I riječi Uzvišenog:

"Na dan kada budete okrenutih leđa uzmićali", tj. bježali,

"Kada vas od Allaha niko neće moći zaštititi", tj. neće vas moći niko odbraniti od Njegove kazne.

"A onoga koga Allah u zabludu stavi, tome nema uputitelja", tj. niko (osim Allaha) ne može uputiti onoga koga je Allah stavio u zabludu. I Njegove riječi:

"Jusuf vam je, još davno, donio jasne dokaze"; znači poslao je Allah, dž.š., stanovnicima Egipta Jusufa, a.s., prije Musaa, a.s., i nisu se pokoravali Jusufu, osim zbog ministarske funkcije i dunjalučkog položaja, i zato kaže Uzvišeni:

"...ali vi ste stalno sumnjali u ono što vam je donio. A kada je on umro, vi ste rekli: 'Allah više neće poslije njega poslati poslanika!'", tj. dojadilo vam je i rekli ste to i priželjkujući, da Allah poslije njega neće poslati poslanika, a to je sve zbog njihova nevjerstva i nijekanja.

"Eto, tako Allah stavlja u zabludu svakog ko (u zlu) pretjeruje i sumnja", kao što je ovo vaše stanje, tako će biti stanje onoga koga Allah stavi u zabludu zbog njegova pretjerivanja u njegovim djelima i sumnje njegova srca; a zatim kaže Uzvišeni:

"...one koji o Allahovim znamenjima raspravljaju iako im nikakav dokaz nije došao", tj. oni koji zamjenjuju Istinu neistinom, a za to nemaju dokaza niti argumenata pa se Allah, dž.š., srdi na takve najžešćom srdžbom, i zato kaže Uzvišeni:

"Veoma je prezreno raspravljanje kod Allaha i kod onih koji vjeruju", tj. i vjernici, također, mrze one koji se odlikuju tim osobinama, i Allah će im zapečatiti njihova srca kao kaznu za ono što su uradili, te neće preporučivati dobro niti će ukazivati na zlo, i zato kaže Uzvišeni: **"Tako Allah pečati srce svakog oholog"**, tj. ona (srca) koja su ohola u odnosu na Istinu, **"silnika"**. Katade kaže: "Silni se prepoznaju po ubijanju bez opravdanog razloga." A Allah najbolje zna.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَذَانِ ابْنِ لِي صِرْحًا لِكَيْ أَبْلُغَ
الْأَسْبَابَ ﴿١٦٦﴾ أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ
كَذِبًا وَكَذَلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصَدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا
كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿١٦٧﴾

"O Hamane' - reče Faraon - 'sagradi mi jedan toranj ne bih li stigao do staza', /36/ 'staza nebeskih, ne bih li se popeo do Musaova Boga, a ja smatram da je on, zaista, lažac.' I eto tako su se Faraonu njegova ružna djela učinila lijepim, i on je bio odvrćen od Pravog puta, a lukavstvo se Faraonovo završilo na njegovu štetu."/37/

Uzvišeni nas obavještava o oholosti i drskosti Faraona u poricanju Musaove, a.s., misije: naredio je svom ministru Hamanu da mu gradi ogroman toranj, dvorac, "...ne bih li stigao do staza nebeskih", tj. do njegovih vrata i staza.

"Ne bih li se popeo do Musaova Boga. A ja smatram da je on, zaista, lažac", tj. da laže Musa, a.s., da ga je Allah, dž.š., poslao njemu.

"I eto, tako su se Faraonu njegova ružna djela učinila lijepim, i on je bio odvrćen od Pravog puta", tj. tako što je radio ovo čime je želio zavesti i dovesti ih do toga da poriču poslanstvo Musaa, a.s., ali:

"...a spletku Faraonova samo je na šteti", tj. na šteti, gubitku.

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ
سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿١٦٨﴾ يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ
هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ﴿١٦٩﴾ مَنْ عَمَلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْرِي إِلَى اللَّهِ شَأْنًا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا
مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْتَهَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ هَرَبِزُونَ فِيهَا
بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٧٠﴾

"I onaj koji je vjerovao reče: 'O narode moj, mene slijedite, ja ću vam na Pravi put ukazati!'" /38/ "O narode moj, život na ovom svijetu samo je uživanje, a drugi je svijet, zaista, Kuća vječna."/39/ "Ko učini zlo, samo će zbog njega biti kažnjen, a ko učini dobro - bio muškarac ili žena, a vjernik je - taj će u Džennet ući; u njemu će bez računa biti opskrbljeni."/40/

Vjernik iz porodice Faraonove govori svom narodu. **"O narode moj, mene slijedite, ja ću vam na Pravi put ukazati!"**, tj. ja sam taj koji će vam ukazati na put spasa, a ne Faraon, koji laže vama, a zatim vam je počeo uskraćivati ovosvjetska dobra koja su vas spriječila da vjerujete u poslaničku misiju Musaa, a.s., pa kaže:

"Život na ovom svijetu samo je uživanje", tj. kratko (malo) i prolazno.

"...a onaj je svijet, zaista, Kuća vječna", tj. nema joj nestanka, ili će se uživati ili će se patiti. I zato kaže Uzvišeni:

"Ko učini zlo, samo će zbog njega biti kažnjen", tj. jednom kaznom.

"A ko učini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, taj će u Džennet ući, u njemu će bez računa biti opskrbljeni.", tj. neće se opskrba određivati shodno nagradi, nego će Allah nagraditi iz obilja Njegova bez nestanka i bez računa. Allah je Onaj Koji ukazuje na ispravno mišljenje.

* وَيَقُولُ مَا لِيَ أُدْعُوكُمْ إِلَى الْجَوْفِ وَيَدْعُونِي إِلَى النَّارِ ﴿٤١﴾
 نَدْعُونِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ
 إِلَى الْعَرْشِ الْغَنِيِّ ﴿٤٢﴾ لَاحِرَةً أَمَّا نَدْعُونِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا
 وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدًّا نَأْتِيهِ اللَّهُ وَأَنْ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾
 فَسَتَذَكَّرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَوْضَحُّ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْإِعْبَادِ ﴿٤٤﴾
 فَوَقَّهَ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَّا كَرُّوا وَحَاقَ بِتَالِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿٤٥﴾
 النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا
 آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾

"O narode moj! Šta je ovo? Ja vas pozivam u spas, a vi mene pozivate u vatru"; /41/ "Pozivate me da ne vjerujem u Allaha i da prihvatim Njemu ravnim onoga o kome baš ništa ne znam, a ja vas pozivam Silnome, Onome Koji mnogo prašta."/42/ "Nema nimalo sumnje u to da se ono čemu vi mene pozivate neće nikom ni na ovom ni na onom svijetu odazvati, i da je naš povratak Allahu i da će mnogobošci stanovnici u ognju biti."/43/ " Pa, sjetit ćete se ovog što vam kažem! A ja Allahu prepuštam svoj slučaj; Allah, uistinu, robove Svoje vidi."/44/ "I Allah ga je sačuvao od zla onog što su spletkarili, a Faraonove pristalice zla patnja zadesi."/45/ "Vatra kojoj će izloženi jutrom i večerom biti, a kada nastupi Čas: Uvedite Faraonove ljude u patnju najtežu!"/46/

Kaže njima vjernik iz porodice Faraonove: "Šta je meni? Ja vas pozivam u spas!", a to je obožavanje Allaha Jedinog, Koji nema ortaka i priznanje Njegovog Poslanika, s.a.v.s., kojeg je poslao vama.

"A vi mene pozivate u Vatru: pozivate me da ne vjerujem u Allaha i da prihvatim Njemu ravnim onoga o kome baš ništa ne znam", tj. iz neznanja i bez dokaza. **"A ja vas pozivam Silnome, Onome Koji mnogo prašta"**, tj. On i pored Svoje sile i gordosti prašta grijeha onom ko Mu se iskreno pokaje.

"Nema nimalo sumnje u to da se ono čemu vi mene pozivate", tj., uistinu, onaj (od kipova) kojem vi mene pozivate,

"Neće nikom ni na ovom ni na onom svijetu odazvati", tj. ovi kumiri ne odazivaju se moliocu ni na dunjaluku niti na ahiretu. I ovo je kao riječi Uzvišenog:

"Ko je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, klanjaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni. Kada ljudi

budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su im se klanjali."/46:5,6/ I riječi Uzvišenog: **"I da je naš povratak Allahu"**, tj. na budućem svijetu, pa će biti nagrađen svako prema svojim djelima i zato kaže:

"I da će mnogobošci stanovnici u ognju biti", tj. vječno će u njemu boraviti zbog njihova pretjerivanja, tj. širka (pripisivanja Allahu, dž.š., druga): **"Pa, sjetit ćete se ovog što vam kažem"**, tj. znat ćete ispravnost ovoga što vam govorim.

"A ja Allahu prepuštam svoj slučaj", tj. ja se oslanjam na Allaha i od Njeg pomoć tražim; ja se od vas ograđujem.

"Allah, uistinu, robove Svoje vidi", tj. od njih vidi, Uzvišen je i On je čist, pa upućuje onoga ko zaslužuje uputu, a ostavlja u zabludi onog što zaslužuje zabludu, Njemu pripada potpuna mudrost i dostavljeni argument i izvršna moć. I riječi Uzvišenog: **"I Allah ga je sačuvao od zla onog što su spletkarili"**, tj. sačuvao ga je na dunjaluku, tj. spasio ga Uzvišeni zajedno sa Musaom, a.s., od potopa, i na ahiretu sačuvat će ga od vatre i uvest će ga u Džennet.

"A Faraonove pristalice zla patnja snađe", a to je potop, a zatim prelazak iz njega u Džehennem. Zaista će biti izloženi vatri jutrom i večerom, do Sudnjeg dana, i kada dođe Sudnji dan bit će prebačeni iz kaburskog azaba u džehennemsku kaznu, i zato kaže Uzvišeni:

"A kada nastupi Čas: Uvedite Faraonove ljude u patnju najtežu." Ehli-Sunne vel-džemaa pozivaju se na ovaj ajet kod dokazivanja kazne u Berzehu (u kaburu), tačnije, na riječi Uzvišenog:

"Vatra kojoj će izloženi jutrom i večerom biti."

Bilježi Buharija od Aiše, r.a.: /62/ "Da je židovka došla kod nje i rekla: 'Utječemo se Allahu od kaburske kazne', pa je upitala Aiša, r.a., Allahova Poslanika, s.a.v.s., o kaburskoj kazni, pa je rekao, s.a.v.s.: 'Da, kaburska kazna je istina.' Aiša je, r.a., rekla: 'Ja nisam vidjela Allahova Poslanika da je završio namaz a da nije zatražio zaštitu od kaburskog azaba.'" Hadisa o kaburskoj kazni ima vrlo mnogo. Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Ibn-Mes'uda, r.a., između ostalog što je rekao: "...zaista duše sljedbenika Faraona bit će u utrobama crnih ptica, bit će jutrom u Džehennemu i bit će večerom, i to je izlaganje Vatri (koja se spominje u ajetu)." Ebu-Seid el-Hudrij, r.a., prenosi od Allahova Poslanika, s.a.v.s., koji je pričao o sebi: /63/ "...a zatim sam doveden do mnogobrojnih Allahovih stvorenja, ljudi, svaki među njima ima stomak kao ogromnu kuću, okovani sa pristalicama Faraonovim, a pristalice Faraonove izlažu se Džehennemu jutrom i večerom. A kada nastupi čas:

Uvedite Faraonove ljude u patnju najtežu! Pristalice su Faraonove kao zatrovane deve koje gaze kamenje i drveće a ništa ne razumiju."

وَأَذِيحًا جَوْنًا فِي النَّارِ فَيَقُولُ الصُّعْقَوَاتُ
 لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا
 مِنَ النَّارِ ﴿٤٧﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ فِيهَا إِن شَاءَ اللَّهُ قَدْحًا كَمِيقَاتِ
 الْعِبَادِ ﴿٤٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَازِنَةِ الْجَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ
 عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ﴿٤٩﴾ قَالُوا أَوْ لَرَبِّكَ تَأْتِيكُمْ رَسُولُكُم بِالْبَيِّنَاتِ
 قَالُوا بَلَىٰ قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دَعَا الْكٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٥٠﴾

"I kada se u Vatri budu prepirali, a oni koji su bili potlačeni reknu glavešinama svojim: 'Mi smo vama bili sljedbenici, možete li nas makar malo vatre osloboditi?'" /47/ "onda će glavešine reći: 'Doista smo svi u njoj! Allah je presudio među robovima.'" /48/ "I oni koji će u Vatri biti govorit će čuvarima džehenemskim: 'Zamolite Gospodara svoga da nam bar jedan dan patnju ublaži!'" /49/ "A zar vam poslanici vaši nisu jasne dokaze donosili?" - upitat će oni. - 'Jesu!' - odgovorit će. - 'Molite onda vi!' - reći će oni. Ali će molba onih koji nisu vjerovali uzaludna biti." /50/

Obavještava Uzvišeni o prepirci i svadi stanovnika Džehennema u Džehennemu, a Faraon i njegov narod će biti među njima, pa će slabi, a bili su sljedbenici onih koji su se smatrali velikim (vođe, gospoda i velikaši) reći: "Mi smo vama bili sljedbenici", tj. pokoravali smo vam se u nevjerovanju. "Možete li od nas dio vatre odagnati?", tj. biste li mogli bar dio patnje primiti na sebe umjesto "Onda će glavešine reći: 'Doista smo svi u njoj'", tj. dovoljno je to što mi imamo (podnosimo) od kazne.

"Allah je presudio među robovima", tj. podijelio je među nama kaznu onoliko koliko ko zaslužuje, svakome od nas.

"I oni koji će u Vatri biti govorit će čuvarima džehenemskim: 'Zamolite Gospodara svoga da nam bar jedan dan patnju ublaži!'", pa pošto spoznaju da im Allah neće uslišati njihovu dovu, niti će je slušati, naprotiv, On kaže:

"Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite, reći će On." /23:108/ Molit će čuvar da traže za njih olakšanje kazne pa makar jedan dan. Oni će im odgovoriti:

"A zar vam poslanici vaši jasne dokaze nisu donosili?", tj. zar vam nisu došli argumenti jezicima poslanika?

"Jesu!" - odgovorit će - 'Molite onda vi!', tj. molite vi lično za vas, mi s vama nemamo ništa. Vi kad biste molili, ne bi vam se udovoljilo. "Ali će molba onih koji nisu vjerovali uzaludna biti!", tj. neće biti primljena niti uslišana.

إِنَّا نَنْصُرُهُ
 رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ وَالْآخِرَةِ وَيَوْمَ يُقُومُ الْأَشْهَادُ ﴿٥١﴾ يَوْمَ
 لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذرتُهُمْ وَهُمْ لَئِيْمَةٌ وَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾ وَلَقَدْ
 ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ هُدًىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ ﴿٥٣﴾ هُدًىٰ وَذِكْرًا
 لِأُولَى الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَأَعِذْ بِرَبِّكَ إِنَّكَ وَسِعَ
 جَمَدُ رَبِّكَ بِالْعِشْيِ وَالْإِبْكَرِ ﴿٥٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ
 بِغَيْرِ سُلْطٰنٍ أَنَّهُمْ إِن فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَّا هُمْ بِبٰلِغِيهِ فَاسْتَعِذْ
 بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٥٦﴾

"Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše i one koji vjeruju u životu na ovom svijetu, a i na Dan kad se dignu svjedoci", /51/ "na Dan kad mušricima pravdanje njihovo od koristi neće biti; njih će prokletstvo i najgore prebivalište čekati." /52/ "Mi smo Musau uputu dali i sinovima Israilovim u nasljedstvo Knjigu ostavili", /53/ "da bude uputstvo i opomena onima koji pameti budu imali." /54/ "Pa ti budi strpljiv - Allahovo je obećanje istina - i moli da ti budu oprosteni tvoji grijesi, i Gospodara svoga slavi i hvali večerom i jutrom!" /55/ "Oni koji o Allahovim znamenjima raspravljaju, iako im nikakav dokaz nije došao, u srcima njihovim je samo oholost koja ih neće dovesti do cilja željenog, pa moli od Allaha zaštitu, jer On, uistinu, sve čuje i sve vidi." /56/

I riječi Uzvišenog:

"Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše i one koji vjeruju u životu na ovom svijetu, a i na Dan kad se dignu svjedoci." Postavlja pitanje Ibn Džerir, Allah mu se smilovao, vezano za ovaj ajet, i kaže: "Znamo da su neke vjerovjesnike, s.a.v.s., ubili upravo njihovi narodi, kao što su: Jahjaa, Zekerijaa i Šuajba, a među njima je bilo i onih koji su ih napustili kao muhadžiri, kao što je - Ibrahim, a.s. Među njima bio je i onaj koji je uzdignut na nebo, kao Isa, a.s., pa gdje je ta pomoć na ovom svijetu?" Zatim on sam daje na to dva odgovora. Prvi od njih je: da je ova izjava (ajet) općeg karaktera, ali da joj je cilj internog karaktera, a to je dopušteno u jeziku. Drugi: da se pod pomoći misli na njihovo podržavanje protiv onih koji ih zlostavljaju, svejedno bilo to u njihovom prisustvu ili u odsutnosti, ili poslije njihove smrti, kao što se desilo s ubicama Jahjaa, Zekerijaa i Šuajba. Allah im je dao neprijatelje koji su ih ponizili i prolijevali njihovu krv. Već je spomenuto da je Nemruda Allah kaznio onako kako kažnjava Silni i Moćni. A onima koji su htjeli razapeti Mesiha, a.s., (židovi) Allah, dž.š., dao je kao kaznu Rimljane koji su ih ponizili i obezvrijedili ih, i Allah ih je uzdigao iznad njih. A zatim

će prije Sudnjeg dana sići Isa, sin Merjemin, a.s., kao pravedni imam i sudija, pa će ubiti Mesiha Dedžala i njegove pristaše među židovima, i ubiti će svinju, razbiti krst i ukinuti džizju. Neće uvažavati ništa drugo do islam. A ovo će biti velika pobjeda i pomoć. I ovo je Allahov zakon među Njegovim stvorenjima, da potpomogne Svoje robove vjernike na ovom svijetu i da ih utješi od onih koji su ih zlostavljali, i tako je Allah, dž.š., pomogao Svoga vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., i njegove ashabe nad onim koji su im se suprotstavljali i borili se protiv njega, koji ga nisu priznali, borili se protiv njega i smatrali ga lažnim. Pa je dato da Allahova riječ bude gornja, a njegova vjera dođe do izražaja nad svim drugim vjerama, i pokorio mu se sav Arapski poluotok, i ljudi su ulazili u vjeru u skupinama. A zatim su nastavili njegove halife dostavljati njegovu misiju i širiti Allahovu, dž.š., vjeru, i pozivati Allahove robove Allahu, pa su osvojili srca i oslobodili države (od kufra), tako da se Muhammedova, a.s., misija proširila istočno i zapadno i ostatak će ova vjera dominantna i potpomognuta do Sudnjeg dana, i zato kaže Uzvišeni:

"Mi ćemo, doista, pomoći poslanike naše i vjernike u životu na ovom svijetu, a i na Dan kad se dignu svjedoci", tj. na Dan suđenja pomoć će biti zapaženija, veća i očitija; i riječi Uzvišenog:

"Na Dan kad mušricima pravdanje njihovo neće od koristi biti", tj. neće im biti prihvaćena pravdanja niti njihovo iskupljenje; **"Njih će čekati prokletstvo"**, tj. odbijanje i odbacivanje od milosti **"...i najgore prebivalište čekati"**; tj. ružan li je njihov stan, boravište i završetak.

"Mi smo Musau uputu dali i sinovima Israilovim u nasljedstvo Knjigu ostavili", a to je ono što je poslao Allah, dž.š., po njemu od upute i svjetla.

"I sinovima Israilovim u nasljedstvo Knjigu ostavili", tj. učinili smo im završnicu lijepom, dali smo im u naslijeđe zemlju Faraonovu i njegov posjed za pokazani sabur i za pokornost Allahu, i za slijedenje Njegova poslanika Musaa, s.a.v.s.; i Knjigu im je dao u naslijeđe, a to je Tevrat. **"I da bude uputstvo i opomena onima koji pameti budu imali"**, a to su zdravi i razumni. I riječi Uzvišenog: **"pa ti budi strpljiv..."**, tj. o Muhammede.

"Allahovo je obećanje istina.", tj. Mi smo ti obećali da lijep završetak čeka tebe i one koji budu tebe slijedili, a Allah neće iznevjeriti obećanje. I riječi Uzvišenog: **"I moli da ti budu oprosteni tvoji grijesi."** Ovo je poticaj ummetu na istigfar (traženje oprosta grijeha).

"I Gospodara svoga slavi i hvali večerom", tj. krajem dana i početkom noći **"I jutro"**, tj. početkom dana i krajem noći. I riječi Uzvišenog:

"Doista, oni koji o Allahovim znamenjima raspravljaju iako im nikakav dokaz nije došao." Odbacuje Istinu za neistinu, bez ikakava

dokaza i argumenta od Allaha, dž.š. **"U srcima njihovim samo je oholost koja ih neće dovesti do cilja željenog"**, tj. u njihovim srcima nije ništa drugo do oholost za slijedenje Istine, i ono što ciljaju nije ništa drugo do veličanje neistine, a to im se neće dogoditi. **"I zato moli od Allaha zaštitu"**, od stanja kao što je njihovo.

"...jer On, uistinu, sve čuje i sve vidi." Ovo je tefsir - komentar Ibn-Džerira u skraćenoj verziji.

مَخْلُوقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ
 مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى
 وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمَسِيءُ فَلْيَلَا مَا أَنْتَ تَكْفُرُونَ
 ﴿٥٨﴾ إِنَّ السَّاعَةَ لَأَيُّبَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾

"Stvaranje nebesa i Zemlje sigurno je veće nego stvaranje roda ljudskog, ali većina ljudi ne zna."/57/ "Nisu isto slijepac i onaj koji vidi, nisu isto vjernici koji dobra djela čine i zlotvori. - Kako se malo opominjete!"/58/ "Doći će Čas Sudnji, u to nema sumnje, ali većina ljudi neće da vjeruje."/59/

Podsjeća Uzvišeni da će ponovno stvoriti stvorenja na budućem svijetu, i to Mu je lahko, jer je stvaranje nebesa i Zemlje veće od stvaranja ljudi. Pa, Onaj Ko je u stanju to, On je moćan stvoriti ono što je lakše, kao što kaže Uzvišeni:

"Zar ne znaju da je Allah - Koji je nebesa i Zemlju stvorio, i Koji nije stvarajući ih iznemogao - kadar oživiti mrtve? Jeste, On sve može."/46:33/

I riječi Uzvišenog:

"Ali većina ljudi ne zna." I zato ne razmišljaju o ovom dokazu, niti misle o njemu, pa onaj ko priznaje da je Allah stvorio nebesa i Zemlju, a zatim niječe Dan ponovnog proživljenja, on je priznao ono što je preče od onog što ste vi zaniijekali. Uzvišeni kaže:

"Nisu isto slijepac i onaj koji vidi, nisu isto vjernici koji dobra djela čine i zlotvori - kako vas malo prima pouku!", tj. kao što ne mogu nikako biti isti slijepac i onaj koji vidi, naprotiv, između njih je dvojice ogromna razlika - isto tako nisu jednaki kreposni vjernici i grješnici, nevjernici, loši:

"Koliko se malo opominjete", tj. kako se mnogo ljudi malo opominje! A zatim kaže Uzvišeni: **"Doći će Čas sudnji"**, tj. događaj (kijamet).

"U to nema sumnje, ali većina ljudi neće da vjeruje", tj. ne vjeruje u to, naprotiv, niječu njegovo postojanje.

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي
 سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

"Gospodar je vaš rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Zbilja, oni koji se ohole pred time da Mi robuju - ući će, sigurno, u Džehennem poniženi.' /60/

Ovo je dobrota i plemenitost Allahova, slavljem neka je On, Koji upućuje Svoje robove na dovu

i jemči im uslišenje. Kao što Sufjan es-Sevri kaže: "O Ti, Koji najviše voliš one Svoje robove koji traže i puno mole. O Ti, Koji najviše mrziš one robove Svoje koji Ga ne mole, i ni kod koga nije tako, osim kod Tebe, o Gospodaru moj." Bilježi ga Ibn Ebi Hatim.

Prenosi Ebu Ja'la u svom Musnedu od Enesa ibn Malika, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., koji prenosi od svog Gospodara, Uzvišen je On, da je rekao: /64/ "Četiri su svojstva: jedno od njih pripada Meni, jedno pripada tebi, jedno je između Mene i tebe, a jedno između tebe i Mojih robova. Što se tiče onog koje pripada Meni - jeste da Me obožavaš i da Mi nikog ravnim ne smatraš, a što se tiče onog što ti potražuješ kod Mene, a to je da te nagradim za ono što uradiš. A što se tiče onog što je između Mene i tebe - jeste: na tebi je da tražiš (moliš), na Meni je obaveza da ti uslišam (dovu). A što se tiče onog što je između tebe i Mojih robova, jeste: želi njima ono što želiš samom sebi." Bilježi Imam Ahmed od Nu'mana ibn Bešira, r.a., koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /65/ "Zaista je dova ibadet", a zatim je proučio:

"...Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati. Zbilja, oni koji se ohole pred time da Mi robuju - ući će, sigurno, u Džehennem poniženi." U rivajetu Ahmedovom stoji od Ebu Hurejrea, r.a., da kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /66/ "Ko ne bude tražio (molio) od Allaha, dž.š., rasrdit će se na njega."

I riječi Uzvišenog: **"...Zbilja, oni koji se ohole pred time da Mi robuju..."**, tj. ohole se pred time da Me mole i iskazuju Meni monoteizam. **"Ući će, sigurno, u Džehennem poniženi"**, tj. malehni i poniženi.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ آيَاتٍ لَّتَسْكُنُوا فِيهَا وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّقُوا اللَّهَ كَذَلِكَ يُؤْفِكُ الَّذِينَ كَانُوا يُرَاءُونَ اللَّهَ بِحُجُونٍ ﴿٦٢﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوْرَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيْبَاتِ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٣﴾ هُوَ الْحَيُّ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾

"Allah vam je dao noć da se u njoj odmarate, a dan da vidite. Allah je neizmerno dobar prema ljudima, ali većina ljudi ne

zahvaljuje."/61/ "To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, stvoritelj svega, drugog boga osim Njega nema, pa kuda se onda odmećete?"/62/ "Tako su se odmetali i oni koji su Allahove dokaze poricali."/63/ "Allah vam je učinio Zemlju prebivalištem, a nebo zdanjem, i oblikovao vas, a vaše likove učinio lijepim, i ljepotama vas opskrbio. To je Allah, Gospodar vaš, i neka je uzvišen Allah, Gospodar svjetova!"/64/ "On je Živ, nema boga osim Njega, pa, molite Ga, ispovijedajući Mu čistu predanost (din): Neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova!"/65/

Podsjeća Allah Svoja stvorenja da im je dao noć u kojoj nalaze smiraj i odmor od svakodnevnih pokreta za životom u toku dana. Učinio je dan vidljivim, tj. osvijetljenim, da bi se u njemu mogli kretati i putovati i raditi.

"Allah je neizmerno dobar prema ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje", tj. ne čine dužnu zahvalu za blagodati. A zatim kaže Uzvišeni:

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Stvoritelj svega, drugog boga osim Njega nema", tj. Koji je sve ovo učinio i stvorio, nema boga osim Njega, niti Gospodara osim Njega.

"...Pa kuda se onda odmećete", tj. pa kako možete obožavati onog ko nije ništa stvorio, naprotiv, i on je stvorenje isklesano; i riječi Uzvišenog: **"Tako su se odmetnuli i oni koji su Allahove dokaze poricali"**, tj. kao što su zalutali ovi obožavajući druge mimo Allaha, isto tako su se odmetnuli oni prije njih koji su obožavali druge, bez dokaza i bez argumenata, to su činili samo iz svog neznanja i slijeđenja svojih strasti. I nijekali su Allahove dokaze i ajete.

I riječi Uzvišenog: **"Allah vam je učinio Zemlju prebivalištem"**, tj. učinio vam je Zemlju boravištem, **"nebo zdanjem"**, svodom koji čuva svjetove, **"i oblikovao vas, pa vaše likove učinio lijepim"**, tj. stvorio vas je u najljepšem obliku, **"i ljepotama vas opskrbio"**, tj. jelima i pićima na ovom svijetu, a On je Stvoritelj i Opskrbitelj.

"To je Allah, Gospodar vaš, i neka je Uzvišen Allah, Gospodar svjetova!", tj. uzvišen je i čist od svih nedostataka, a zatim kaže Uzvišeni:

"On je Živ, nema boga osim Njega", tj. On je Prvi i Posljednji i Vidljiv i Nevidljiv, nema drugog boga osim Njega, slavljem neka je On. **"...pa, molite Ga, ispovijedajući Mu čistu predanost (din)"**, tj. iskazujući mu čisti monoteizam (tevhid); tevhidu rabubije i tevhid uluhije istovremeno. Zatim, prenosi Ibn-Abbas, r.a., koji kaže: "Ko izgovori: nema boga osim Allaha, neka odmah kaže: 'Hvala Allahu, Gospodaru svjetova'", i to je ono što se misli pod riječima Uzvišenog:

"pa, molite Ga, ispovijedajući Mu čistu predanost. Neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova."

* قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسَلِّمَ لِلرَّبِّ الْعَالَمِينَ
 ﴿٦٦﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ
 طِفْلًا ثُمَّ لِنَبَأٍ لَعْنُوا أَشَدَّ كُرْهُكُمْ لَتَكُونُوا شَيْوَحًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُؤَوِّي
 مِنْ قَبْلِ طُوبَى لِمَنْ تَلْبَعُوا أَجْلًا مَسْمًى وَلَعَلَّكُمْ تَعْتَلُونَ ﴿٦٧﴾ هُوَ الَّذِي يُخْرِجُ
 الْوَيْبَاتِ فَإِذَا قُضِيَ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

"Reci: 'Meni je zabranjeno obožavati one koje vi mimo Allaha obožavate, pošto su mi došli jasni dokazi od Gospodara moga, a naredeno mi je da se predam Gospodaru svjetova."/66/ "On je Onaj Koji vas je od zemlje stvorio, potom od kapi sjemena, zatim od ugruška, zatim vas kao dojenčad izvodi, i da do muževnog doba stignete, i da starci postanete - a neki od vas umiru prije - i da do određenog roka stignete, kako biste mogli shvatiti."/67/ "On život i smrt daje! A kad nešto odluči, samo rekne: 'Budi' - i ono bude."/68/

Uzvišeni kaže: "Reci, o Muhammede, ovim idolopoklonicima da je Allah, dž.š., zabranio da se neko drugi mimo Njega obožava, jer niko drugi nije dostojan obožavanja.

"On je Onaj Koji vas je od zemlje stvorio, potom od kapi sjemena, zatim od ugruška, zatim vas kao dojenčad izvodi, i da do muževnog doba stignete, i da starci postanete", tj. On je Onaj Koji vas kroz sva ova razdoblja i periode provodi, On Jedini, On nema ortaka u tome, i Njegovom zapovijedi, rasporedom i određenjem sve se ovo događa.

"A neki od vas umru prije", tj. prije nego što se nađe i izide na ovaj svijet, tako što bude pobačen, a među njima ima i onih koji umru mali i mladi, a neki umru sredovječni. I kaže, Slavljén neka je On: **"I da do određenog roka stignete, kako biste mogli shvatiti"**, tj. da se prisjetite proživljenja;

"On život i smrt daje!", tj. On je jedini Koji to može, i niko mimo Njega ne može to učiniti. **"A kad nešto odluči, samo rekne: 'Budi!', i ono bude"**, tj. ne suprotstavlja Mu se i niti Ga sprečava iko; naprotiv, ono što hoće - to biva, i ništa ga ne može spriječiti u tome.

أَمَرْتَنِي إِلَى الَّذِينَ
 يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنِّي يُصِرُّونَ ﴿٦٩﴾ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ
 وَمِنَّا أَرْسَلْنَا بِهِ رَسُولًا فَسُوفَ يَعْمَلُونَ ﴿٧٠﴾ إِذْ الْأَعْلَى فِي أَعْيُنِهِمْ
 وَالسَّلْسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾ فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾ ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ
 آيَنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٧٣﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ
 نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾ ذَلِكَ بِمَا كُنْتُمْ
 تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمِمَّا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾ ادْخُلُوا أَبْوَابَ
 جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبئسَ مَثْوًى لِمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

"Zar ne vidiš one koji raspravljaju o Allahovim ajetima? Kuda se oni okreću?!"/69/ "Oni koji poriču Knjigu i ono što smo slali po poslanicima?! A saznat će oni." /70/ "Kada okovi budu na vratovima njihovim, i lanci, a oni vučeni", /71/ "u ključalu vodu, a zatim u vatri prženi!", /72/ "Zatim će upitani biti: 'Gdje su oni koje ste obožavali', /73/ 'mimo Allaha?' - 'Oni su se od nas izgubili' - odgovorit će - 'ta mi se prije, ustvari, nismo nikome ni klanjali.' - Eto, tako Allah stavlja u zabludu nevjernike." /74/ "To vam je zato što ste se bez ikakva osnova na Zemlji veselili i drski bili."/75/ "Ulazite kroz kapije Džehennema, u njemu ćete vječno ostati - a ružno je prebivalište oholih!"/76/

Zar se čudiš, o Muhammede, ovima koji niječu Allahove ajete i raspravljaju o Istini lažima, kako skreću svoje razume s Upute u zabludu. **"Oni koji poriču Knjigu i ono što smo slali poslanicima"**, tj. Uputu i jasne dokaze, **"A saznat će oni."** Ovo je prijetnja od Gospodara, dž.š., ovima, kao što kaže Uzvišeni: **"Teško toga dana poricateljima!"**; i riječi Uzvišenog:

"Kada okovi budu na vratovima njihovim, i lanci, a oni budu vučeni", tj. povezani lancima koji će biti u rukama zebanija (čuvara Džehennema), vući će ih licima okrenutim prema zemlji, čas u ključalu vodu (hamim), a čas u žestoku džehenemsku vatru (džehim). I zato kaže Uzvišeni: **"...a oni vučeni, u ključalu vodu, a zatim u vatri prženi."**

I kao što kaže Uzvišeni:

"Evo, to je Džehennem, koji su grješnici poricali, i između vatre i ključale vode oni će kružiti." /55:43,44/

I riječi Uzvišenog:

"Zatim će upitani biti: 'Gdje su oni koje ste obožavali, mimo Allaha?'", tj. gdje su božanstva koja ste vi obožavali mimo Allaha, pa hoće li vam danas pomoći? -

"**Oni su se od nas izgubili**" - odgovorit će", tj. otišli su i ništa nam ne koriste.

"**Ta mi prije, ustvari, nismo nikoga obožavali**", tj. poriču njihovo obožavanje, kao što su riječi Uzvišenog:

"**Neće im ništa drugo preostati nego da reknu: 'Allaha nam, Gospodara nam našeg, mi nismo nikoga Allahu ravnim smatrali!'**"

/6:23/, i zato kaže Uzvišeni: "**Eto, tako Allah stavlja u zabludu nevjernike.**" I riječi Uzvišenog:

"**To vam je zato što ste se bez ikakva osnova na Zemlji veselili i što ste drski bili**", tj. reći će vam meleki: to vam je nagrada (kazna) za ono što ste se radovali na ovom svijetu bez ikakva osnova i što ste bili drski, objesni i razuzdani.

"**Ulazite kroz kapije Džehennema, u njemu ćete vječno ostati - a ružno je prebivalište oholih!**" tj. ružno li je stanište i boravište u kom će biti poniženja, i žestoka kazna za one koji su se oholili spram Allahovih dokaza i slijeđenja Njegovih dokaza i argumenata, a Allah najbolje zna.

فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ

حَقٌّ فَإِمَّا نُرَبِّيكَ بِعِضِ الدَّارِ نَعِدُهُمْ أَوْ نَوَفِّيقُكَ فَلْيَاثِرْ بِحُجُوتِ ٧٧

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ

مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

فَإِذَا جَاءَ أَمْرًا لِلَّهِ فَضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكٰفِرُونَ ٧٨

"**A ti se strpi! Doista je Allahovo obećanje istina! Bilo da ti pokažemo dio onoga čime im Mi prijetimo, bilo da ti prije život oduzmemo - Nama će se oni vratiti.**" /77/ "**I prije tebe poslanike smo slali, o nekima od njih kazivali smo ti, a o nekima ti nismo kazivali. I nijedan poslanik nije mogao donijeti nekakav znak bez Allahove volje. A kada dođe Allahova odredba, bit će presuđeno po pravdi i tada će lašci biti gubitnici.**" /78/

Blagoslovljeni i Uzvišeni kaže i naređuje Svome Poslaniku, s.a.v.s., da se strpi zbog negiranja od njegova naroda, jer će ga Allah, dž.š., nagraditi nagradom koju mu je obećao, a to je uspjeh i pobjeda nad narodom i lijep završetak njemu i njegovim sljedbenicima na dunjaluku i ahiretu.

"**Bilo da ti pokažemo dio onoga čime im Mi prijetimo**", tj. na dunjaluku, i tako se dogodilo - Allah, dž.š., smirio je srca Svoga Vjerovjesnika, s.a.v.s., i muslimana na dan Bedra i porazio je prvake mnogobožaca, a zatim je omogućio Svom Vjerovjesniku oslobađanje Meke i cijelog Arapskog poluotoka za njegova života. I riječi Uzvišenog: "**Bilo da ti prije život oduzmemo, Nama će se oni vratiti**", tj. kaznit ćemo ih žestokom kaznom na budućem svijetu, a zatim kaže Uzvišeni, tješeci Njegova Poslanika, s.a.v.s.:

"**I prije tebe poslanike smo slali, o nekima od njih kazivali smo ti, a o nekima ti nismo kazivali**", tj. objavili smo ti njihove vijesti i kazivanje njihovo, sa njihovim narodima i kako su ih poricali, a zatim je bio lijep završetak i pobjeda poslanicima, s.a.v.s.;

"**A o nekima ti nismo kazivali**", onih čija imena nisu spomenuta mnogo je, mnogo više. Kao što je to već spomenuto u suri En-Nisa, a samo Allahu pripada zahvala i dobročinstvo.¹⁶ I riječi Uzvišenog:

"**I nijedan poslanik nije mogao donijeti nekakav znak bez Allahove volje**", tj. ne može nijedan od poslanika doći s nečim nadnaravnim osim Allahovom dozvolom, a to upućuje na ispravnost onog s čim je došao.

"**A kada dođe Allahova odredba**", a to je Njegova kazna i patnja koje će okružiti poricatelje. "**Bit će presuđeno po pravdi**", i bit će spašeni vjernici, a upropašteni nevjernici. I zato kaže Uzvišeni: "**I tada će lašci biti gubitnici.**"

اللَّهُ الَّذِي

جَعَلَ لَكُمُ الْآيَاتِ لِتَتَذَكَّرُوا مِنْهَا وَمِنْهَا نَأْكُلُونَ ٧٩ وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ

وَلِتُبَلِّغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ٨٠

وَرُبِّيكَدَاءَ آيَاتِهِ فَأَيُّ آيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ٨١

"**Allah je za vas stvorio životinje, da na nekima jašete, a da neke jedete.**" /79/ "**Vi od njih koristite imate i vi na njima toware nosite - i na njima i na lađama vi se vozite.**" /80/ "**On vam pokazuje dokaze moći Svoje, pa koje od Allahovih dokaza ne priznajete?**" /81/

Allah, dž.š., ističe Svoje dobročinstvo prema Svojim robovima zato što im je stvorio raznovrsnu stoku - neka im služi za jahanje, a neka za hranu (jelo), kao kamile, krave, konji i ovce i njima slične životinje. Njihovim mesom i mlijekom koriste se ljudi i prenose terete i oblače se njihovom vunom i krznom. I zato kaže Uzvišeni:

"**Da na nekima jašete, a da neke jedete, vi od njih koristite imate i vi na njima toware nosite, potrebe ostvarujete, i na njihovim leđima vi se vozite.**" I riječi Uzvišenog: "**On vam pokazuje dokaze moći Svoje**", tj. Svoje argumente - dokaze u kosmosu i samim vama,

"**Pa koje od Allahovih dokaza ne priznajete?**", tj. vi niste u stanju nijekati nijedan od Njegovih dokaza osim iz inada i oholosti.

¹⁶ Vidi ajet broj 164 iz sure En-Nisa', I. tom.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
 فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرًا مِنْهُمْ
 وَأَشَدُّ قُوَّةً وَعَآشَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَعْنَىٰ عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يُكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾
 فَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَبِهِمْ
 مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨٣﴾ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَحْدَهُ وَكُفَرْنَا
 بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا
 سُنَّتَ اللَّهُ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرْنَا لِكُفْرَانِهِمْ ﴿٨٥﴾

"Zašto oni ne putuju po zemlji, pa da vide kako su završili oni prije njih? Oni su bili od njih mnogobrojniji i jači i više su tragova na Zemlji ostavili, i ništa im nije koristilo ono što su stekli."/82/ "Kada su im poslanici njihovi jasne dokaze donosili, oni su se znanjem koje su imali dičili, i snašlo ih je ono čemu su se stalno rugali."/83/ "A kad bi kaznu Našu vidjeli, onda bi govorili: 'Mi vjerujemo u Allaha, u Njega jedinog, a odrićemo se onih koje smo Mu ravnim smatrali!'" /84/ "Ali im vjerovanje njihovo, kada bi kaznu Našu vidjeli, ne bi nimalo bilo od koristi. To je Allahov zakon, koji je primjenjen kod Njegovih robova - i tada bi nevjernici stradali."/85/

Obavještava nas Uzvišeni o narodima poricateljima poslanika u drevnim vremenima i o onome što ih je snašlo od kazni žestokih. Pored ogromne snage koju su posjedovali i njihovih građevina (tragova) na zemlji, sve im to nije koristilo i to ih nije zaštitilo od Allahove kazne, jer se oni, kada su im došli poslanici, nisu osvrtnali na njihove argumente i dokaze i zadovoljavali su se znanjem koje su posjedovali, po njihovom mišljenju, a odbili su ono što su im donijeli poslanici. Mudžahid kaže: "Oni su rekli: 'Mi smo znaniji od njih i mi nećemo biti proživljeni niti ćemo biti kažnjeni.'"

"I snašlo ih je", tj. skolila ih je kazna; "Ono čemu su se stalno rugali", tj. ono što su poricali. **"A kada bi kaznu Našu vidjeli",** tj. kada bi svojim očima vidjeli kaznu, **"Onda bi govorili: 'Mi vjerujemo u Allaha, u Njega jednog, a odrićemo se onih koje smo Mu ravnim smatrali!'"**, tj. iskazivali bi Allahu, dž.š., monoteizam i zanijekali taguta, ali je to situacija gdje se ne spominju greške i propusti niti koristi isprika. Kao što je rekao Faraon kad je bio pred potopom:

"Ja vjerujem da nema boga osim Onoga u Kojeg vjeruju sinovi Israilovi, i ja se pokoravam!" /10:90/

Uzvišeni i Slavljani Allah kaže:

"Zar sada, a prije si neposlušan bio i razdor sijao?"¹⁷ /10:91/, tj. i nije primio Allah, dž.š., od njega dovu, jer je već uslišio svom Poslaniku Musau, a.s., njegovu dovu, kad je rekao:

"I zapečati srca njihova, pa neka ne vjeruju dok ne dožive patnju nesnosnu!" /10:88/ I također kaže Uzvišeni ovdje:

"Ali im vjerovanje njihovo, kada bi kaznu našu vidjeli, ne bi ni malo bilo od koristi To je Allahov zakon, koji je primijenjen kod njegovih robova" /40:85/, tj. tako je Allah, dž.š., presudio kod svih koji su se pokajali u trenutku suočavanja s kaznom, tj. nije nikome uslišio dovu, i zato u hadisu stoji: /67/ "Zaista Allah, dž.š., prima pokajanje čovjeka ukoliko mu nije došao hropac", tj. a kad mu dođe hropac i duša dođe do grkljana i ukaže mu se melek, tad ne vrijedi tevba, i zato kaže Uzvišeni: **"I tad bi nevjernici stradali."**

¹⁷ Rekoh: I ovaj ajet i komentar poslije njega, očit je i jasan dokaz da Faraonu, neka je na njega neprekidno prokletstvo do Sudnjeg dana, nije primljeno njegovo vjerovanje, jer je on zakasnio s njim sve do trenutka kada se suočio sa kaznom kojom mu je Musa, a.s., bio prijetio. Stoga mu je Allah, dž.š., rekao: "Zar sada?! A prije si griješio i bio od onih koji nered čine." Međutim, još uvijek postoji jedna skupina muslimana, smatraju se muslimanima - koji sažaljevaju Faraona i govore da je on uzvjerovao i da se spasio (vatre). Molimo Allaha, dž.š., da ih uputi k Istini, a ako odbiju, pa Allahu naš, oživi ih sa Faraonom!

